

HUGH HOWEY

DULKĖS

• DUST •

KIEKVIENA PRADŽIA
TURI PABAIGĄ

Alma littera

PROLOGAS

-Ar ten kas yra?

- – Alio. Taip. Aš čia.

– O, Lukai. Tu nieko nesakei. Sekundę pagalvojau... kad čia ne tu, o kažkas kitas.

– Ne, tai aš. Tik taisiausi ausines. Rytas buvo užimtas.

– Tikrai?

– Taip. Nuobodybė. Komiteto susirinkimai. Šiuo metu mes čia visi šiek tiek kaip nesavi. Reikia į pareigas priimti daug naujų žmonių.

– Tačiau aplinka rimsta? Nebėra jokių sukilimų?

– Ne. Ne. Viskas grįžta į normalias vėzes. Žmonės rytais ke-
liasi ir eina į darbą. Vakaraais griūva į lovas. Šią savaitę surengėme
didžiulę loteriją – daugybė tapo laimingi.

– Tai gerai. Labai gerai. Kaip einasi su šeštuoju serveriu?

– Ačiū, viskas gerai. Visi jūsų kodiniai slaptažodžiai veikia.
Tik pernelyg daug tokių pačių duomenų. Nesu tikras, ar visi jie
svarbūs.

– Gerai, dirbk toliau. Viskas svarbu. Jeigu jie yra, vadinasi,
tam turi būti kokia nors priežastis.

– Sakėte, kad tai susiję su įrašais tose knygose. Bet dauguma
jų man atrodo visiška nesąmonė. Kažin ar visa tai gali būti tikra.

– Kodėl? Ką tu perskaitei?

– Dabar skaitau „K“ tomą. Šįryt skaičiau apie grybus. Palau-
kit sekundę. Tuoj surasiu. Štai. Kordicepsas.

– Tai grybas? Nesu apie tokį girdėjusi.

– Čia rašoma, kad jis kažkaip paveikia vikšrui smegenis, perprogramuoja, tarsi jis būtų mašina, priverčia jį lipti į augalo viršūnę, galiausiai vikšras žūsta...

– Nematoma mašina, kuri perprogramuoja smegenis? Esu visiškai tikras, kad tai atsitiktinis įrašas.

– Tikrai? Tad ką jis reiškia?

– Tai reiškia... Tai reiškia, kad mes nesame laisvi. Nė vienas iš mūsų.

– Labai paguodžia. Dabar matau, kodėl ji nori, kad atsilieptčiau į šiuos skambučius.

– Tavo merė? Ar tai todėl...? Ji kažkiek laiko neatsakė.

– Ne. Ji išvykusi. Kažką dirba.

– Ką dirba?

– Geriau nesakysiu. Nemanau, kad jums patiks.

– Kodėl taip manai?

– Nes ir man nepatiko. Bandžiau ją atkalbėti. Bet kartais ji būna truputį... užsispyrusi.

– Jei dėl to gali kilti kokių nors bėdų, privalau žinoti. Aš čia, kad padėčiau. Galiu padaryti taip, kad nematytyt tie, kam nereikia...

– Kad ji... ji jums nepasitiki. Ji net mano, kad kiekvieną kartą skambina ne vienas ir tas pats asmuo.

– Bet taip yra. Tai aš. Tik mašinos kažką padaro su mano balsu.

– Tik sakau, ką ji mano.

– Tikėsimės, merė ateis į protą. Aš tikrai noriu padėti.

– Tikiu jums. Manau, dabar tegalite mūsų labai laikyti sukryžiuotus pirštus.

– Kodėl?

– Nes manęs neapleidžia nuojauta, kad geruoju tai nesibaigs.

**PIRMA
DALIS**

Tunelis

• 18 šachta •

Mechanikos skyriuje dulkės kilo debesimis, viskas drebėjo. Paluby siūbavo laidai. Žlegėjo vamzdžiai. Iš generatorinės su trumpomis pauzėmis sklido ritmingi smūgiai, mechanizmo papliūpos purtė visas sienas primindamos laiką, kai čia esantis generatorius buvo išsiderinęs ir kokį pavojų kėlė.

Supama šio siaubingo triukšmo stovėjo Džuljeta Nikols, vilkinti iki juosmens atsegtą kombinezoną, tuščias rankoves surišusi ant klubų mazgu, o jos apatiniai marškinėliai buvo dėmėti nuo dulkių ir prakaito. Ji vėl iš visų jėgų užgulė skeliamąjį kūjį, gyslotos rankos sudrebėdavo kaskart, kai įrankio kaltas smigdavo į aštuonioliktos šachtos sieną.

Vibravo net jos dantys. Tirtėjo visi kaulai ir sąnariai, senas žaizdas maudė. Rūdakasiai, kurie paprastai dirbo su šiuo kūju, iš šalies stebėjo ją nutaisę nepatenkintus veidus. Džuljeta akimirklą nusigręžė nuo betono, virtusio į miltelius, krūvos. Jie stovėjo sunėrę rankas ant plačių krūtinių, tvirtai sukandę dantis, kad net žandikauliai išsišovė, ir rūščiai žvelgė jos pusėn siusdami, kad ji pasisavino jų įrankį. O gal dėl to, kad kasė ten, kur tai daryti buvo draudžiama.

Džuljeta nurijo į burną prilindusį smėlį ir betono dulkes ir sutelkė dėmesį į trupančią sieną. Tai dar viena galimybė, ir ji privalo ją išbandyti. Dėl jos žuvo daugybė gerų žmonių, mechanikų ir rūdakasių. Kai atsisakė valyti, kilo žiaurios riaušės. Kiek šių žmonių, dabar stebinčių, kaip ji kasa, prarado mylimąjį, draugą, šeimos narį? Kiek iš jų ją kaltino? Ne ji viena nukentėjo.

Kūjis ėmė spyriotis, sudžeržgė metalas trindamasis į metalą. Džuljeta atitraukė įrankį: baltame betone pasirodė dar keli armatūros strypai. Ji jau išdaužė išorinėje sienoje neblogą kiaurymę. Viena eilė armatūros strypų jau styrojo virš galvos atlenkti ir glotniais kaip aptirpusios žvakės galais – Džuljeta apsvilino nulaužtus strypus litavimo lempa. Dar dvi pėdos betono ir pasirodė kita metalinių strypų eilė. Šachtos sienos storesnės, nei ji įsivaizdavo. Nors galūnės jau buvo nutirpusios ir nervai įtempti, ji vėl nukreipė kūjį į priekį, kaltas ėmė lįsti į betoną tarp strypų. Jei nebūtų mačiusi schemos savo akimis, jei nežinotų, kad yra ir kitų šachtų, jau būtų pasidavusi. Atrodė, lyg skverbėtųsi į pačius žemės vidurius. Rankos drebo, plaštakos vibravo taip greitai, kad jų kontūrai išskydo. Džuljeta susikaupusi taranavo šachtos sieną, triuškinio minties galia trokšdama kuo greičiau pasibrauti pro tą prakeiktą užtvarą, prasigręžti į išorę.

Rūdakasiai ėmė nejaukiai mindžikuoti. Džuljeta nusisuko nuo jų ir susitelkė į darbą: kaltas vėl atsimušė į metalą. Nenuleisdama akių nuo betono plyšio tarp strypų koja nuspaudė įrankio svirtį, užgulė kūjį ir įlindo į sieną dar per vieną colį. Jau seniai reikėjo padaryti pertrauką. Betono dulkės burnoje sprangino, Džuljeta siaubingai norėjo gerti, rankos prašėsi poilsio, skalda padengė kūjo pagrindą, apkrito ir pėdas. Ji paspyrė iš kelio kelis didesnius betono gabalus ir vėl ėmė trankyti sieną.

Bijojo, kad jei dar kartą sustos pailsėti, nesugebės jų įtikinti, jog reikia toliau dirbti. Merė ji ar ne merė, pamainos viršininkė ar ne, žmonės, kuriuos laikė bebaimiais, susiraukę vienas po kito išėjo iš generatorinės. Jie bijo, kad ji gali pramušti šventą, neliečiamą ribą ir įleisti vidun mirtinai nuodingo oro. Džuljeta matė, kaip žmonės, žinantys, kad ji buvo išorėje, žiūrėjo į ją, – ogi kaip į vaiduoklį. Dauguma laikėsi per atstumą, lyg ji nešiotų užkratą.

Sukandusi dantis, jausdama tarp jų bjauriai girgždantį smėlį Džuljeta batu stumtelėjo į priekį kūjo pagrindą. Kaltas įsiskverbė dar per vieną colį. Paskui dar vieną. Džuljeta koneveikė kūjį ir skausmą rankose. Tebūnie prakeiktos riaušės ir jos žuvę draugai.

Tebūnie prakeiktos mintys apie Solą ir vaikus, vienus amžiams paliktus už storiausio akmens sluoksnio. Tebūnie prakeiktas tas jos išrinkimas į meres: žmonės žvelgia į ją taip, tarsi tuoj ims įsakinėti visoms pamainoms visuose aukštuose, lyg pati žinotų, koki velnią čia daro, lyg visi turėtų jai paklusti net tada, kai jos bijo...

Kūjis pasistūmė į priekį daugiau nei per colį ir stūmoklinis kaltas sucypė taip, kad užgulė ausis. Džuljeta netyčia viena ranka paleido kūjį ir kaltas ėmė mosuoti tokiu greičiu, jog rodėsi, tuoj sutrūks. Rūdakasiai iš baimės pašoko kaip blusos, keli puolė prie jos. Džuljeta paspaudė raudoną stabdžio svirtelę, vos matomą po storu baltų dulkių sluoksniu. Kūjis ėmė trūkčioti ir spyriotis, tarsi norėtų kuo greičiau išsivaduoti iš pavojingos nevaldomos būsenos.

– Tau pavyko! Pavyko!

Rafas atitraukė Džuljetą nuo sienos, jo blyškios rankos, užgrūdintos daugybės metų rūdų šachtose, suėmė už nutirpusių plaštakų. Kiti irgi šaukė iš džiaugsmo. Baigta. Kūjis išleido garsą, tarsi būtų subyrėjęs švaistiklis, galingas įrankis taip gailiai sucypė dėl to, kad prasiskverbė į tuštumą, kad nesutiko jokio pasipriešinimo. Džuljeta paleido iš rankų kūjį ir suglebo Rafo glėbyje. Vos pagalvojo apie draugus, gyvus palaidotus tuščios šachtos kape, ją vėl apėmė neviltis. O ji negali iki jų nusigauti.

– Tau pavyko! Traukis nuo sienos!

Alyva ir aitriu prakaitu atsiduodanti ranka uždengė jai burną saugodama nuo oro kitapus. Džuljeta negalėjo kvėpuoti. Vos išsisklaidė betono dulkės, priešais atsivėrė lopinėlis tuščios erdvės, tarp dviejų geležinių strypų žiojėjo tamsi anga. Kalėjimo virbai, juosiantys visą šachtą ir kylantys nuo Mechanikos skyriaus iki pat viršaus.

Ji prasiskverbė. *Prasimušė*. Dabar gali žvilgtelėti į kitą – kitokią *išorę*.

– Duokite man lempą, – sumurmėjo Džuljeta, patraukė nuo burnos sudiržusią Rafo ranką ir surizikavusi įkvėpė oro. – Pa-duokite litavimo lempą. Ir žibintuvėlį.

– Šitas prakeiktas daiktas visas surūdijęs.

– Primena hidraulinę sistemą.

– Jis tikriausiai tūkstančio metų senumo.

Paskutinius žodžius ištare Ficas, naftininkas, jam trūko vieno danties, tad kai kalbėdavo, girdėdavosi švilpimas. Rūdakasiai ir mechanikai, kurie meri dirbant laikėsi atokiau, dabar susispietė už jos: Džuljeta nukreipė žibintuvėlį pro vis dar neišsisklaidžiusį betono dulkių šydą į tamsą. Rafas, baltas it dulkių debesis, stovėjo šalia, ir jie abu sukišo nosis į kūgio formos skylę, išdaužytą penkių ar šešių pėdų betono sienoje. Albinosas stypsojo plačiai išplėtęs akis, išpūtęs permatomus skruostus, lūpas spausdamas taip kietai, kad jose neliko nė lašo kraujo.

– Rafai, gali kvėpuoti, – tarė jam Džuljeta. – Tai tik dar viena patalpa.

Blyškusis šachtininkas, kriuktelėjęs iš palengvėjimo, išleido sulaikytą orą ir paprašė užpakaly stovinčiųjų nesistumdyti. Džuljeta perdavė žibintuvėlį Ficui ir nusisuko nuo skylės. Prasispraudė pro susigrūdusius žmones. Išvydus kitapus sienos stovinčią mašiną širdis ėmė plakti smarkiau. Tai, ką matė ji, netrukus patvirtino kitų murmesys: statramsčiai, sklendės, žarnos, plieninė plokštė su dažų likučiais ir rūdžių dėmėmis – priešais juos plačia siena kilo milžiniškas mechaninis aparatas, žibintuvėlio spindulys neišplėšė jo galo.

Kažkas įspraudė Džuljetai į drebančias rankas puodelį vandens. Ji godžiai išgėrė. Nors buvo išsekusi, galva dirbo. Kaip su-

laukti, kada galės grįžti prie radijo ir viską papasakoti Solui! Ir Lukui. Lašelis vilties vis dėlto yra!

– Kas dabar? – paklausė Dosonas.

Naujasis naktinės pamainos viršininkas, kuris ir padavė vandens, nužvelgė Džuljetą nerimastingu žvilgsniu. Dosonui buvo arti keturiasdešimties, tačiau darbas naktimis tik su saujele pagalbinių pridėjo metų. Didelių, šiurkščių rankų sudiržę krumpļiai ir sulaužyti pirštai – nelengvo darbo ir kovų padarinys. Džuljeta grąžino puodelį. Dosonas dirstelėjo vidun ir išgėrė paskutinį gurkšnį.

– Dabar iškirsime didesnę skylę, – atsakė Džuljeta. – Įlįsime tenai ir pažiūrėsime, ar tą daiktą galima išgelbėti.

Kažkas šmestelėjo ant dūzgiančio pagrindinio generatoriaus. Džuljeta įsmeigė akis ton pusėn ir pamatė Širlę, ši dėbtelėjo į ją rūščiai ir nasisuko.

Džuljeta suspaudė Dosonui ranką.

– Užtruks amžinybę, kol praplatinsiu šią skylę, – susivokė ji. – Reikia bent dešimties mažesnių skylių, kad galėtume jas sujungti. Turime vienu metu išplėsti gerą gabalą sienos. Atgabenkite kitą skeliamąjį kūjį. Parink savanorių ir pasirūpink, kad kiltų kuo mažiau dulkių, jei tai įmanoma.

Naktinės pamainos viršininkas linktelėjo ir apgniauzė pirštais tuščią puodelį.

– Nesprogdinsime? – paklausė.

– Nesprogdinsime, – atsakė ji. – Nenoriu pažeisti to, kas už sienos, kad ir kas ten būtų.

Jis linktelėjo, ir Džuljeta paliko jį vadovauti darbams. Pati priėjo prie generatoriaus. Širlė irgi buvo nusismaukusi kombinezoną iki juosmens ir surišusi rankoves, apatiniai marškiniai šlapi nuo prakaito, nugaroje tamsavo apversto trikampio dėmė. Rankose laikė po skudurą ir nuo generatoriaus valė senas tepalo dėmes bei visą dieną daužant sieną vėl nugulusias dulkes.

Džuljeta atrišo kombinezono rankoves ir sukišo į jas rankas taip paslėpdama randus. Žinodama, ko įsitverti – kurios dalys karštos ir kurios vos šiltos, – ji užlipo generatoriaus šonu.

– Reikia pagalbos? – paklausė užsikabarojusi. Generatoriaus skleidžiama šiluma ir dūzgesys ramino jos maudžiančius raumenis.

Širlė nusivalė veidą marškinių apačia ir papurtė galvą.

– Ne, susitvarkau pati, – atsakė.

– Atleisk dėl dulkių, – Džuljeta pakėlė balsą, kad perrėktų galingus stūmoklius, brūžuojančius aukštyn žemyn. Prisiminė, kaip stovėjo ant šito generatoriaus, kai jis drebėjo visiškai išsiderinęs, tada ji vos išsilaikė ant kojų.

Širlė apsisuko ir sviedė supurvintus baltus skudurus Kali, savo šešėliui, ši mikliai juos pastvėrė ir įmetė į drumzliną vandenį kibire. Keista matyti, kad naujoji Mechanikos skyriaus viršininkė užsiima tokiu purvinu darbu – valo generatorių. Džuljeta pamėgino įsivaizduoti šį darbą dirbantį Noksa. Ir tada jai gal šimtąjį kartą dingtelėjo, kad ji pati yra *merė*, ir pažvelkit, kuo užsiima, – daužo kūju sienas ir litavimo lempa pjausto strypus! Kali mestelėjo praskalautus skudurus atgal ir Širlė vikriai sugavo, aplink patiško vandens lašai ir muilo putos. Jos sena draugė tylėdama vėl ėmė valyti, tik ta tylą buvo labai iškalbinga.

Džuljeta apsisuko ir nužvelgė surinktą rūdakasių grupę: jie valė nuolaužas ir platino skylę. Širlė akivaizdžiai nesidžiaugė taip praretėjus jos pagalbininkų gretoms, bet dar labiau jai kėlė nerimą pralaužta uždrausta šachtos riba. Po tų siaubingų riausių darbininkų ir taip sumažėjo, o dabar ji neteko dar dalies jų. Ir nežinia, kaltino Širlė Džuljetą dėl savo vyro mirties, ar ne – tai neturėjo reikšmės. Džuljeta pati siaubingai kaltino save, ir tarp jų tvyrojo kone apčiuopiama įtampa, juoda kaip alyvos dėmė.

Netrukus vėl pasigirdo smūgiai į sieną. Kūjį į raumeningas rankas paėmė Bobis, įrenginiui judant jos susiliejo į vientisą dėmę. Keistos mašinos, senovinio mechanizmo, palaidoto už sienos, vaizdas įkaitino nenoriai nusiteikusią jos komandą. Baimė ir abejonės virto ryžtu. Atėjo nešikas su maistu. Džuljeta

matė, su koku susidomėjimu vaikinukas plikomis rankomis ir kojomis stebi vykstančius darbus. Nešikas paliko vaisius, karštus pietus ir išsinešė gandas.

Džuljeta stovėjo ant dūzgiančio generatoriaus ir jos abėjonės nyko. Jie eina teisingu keliu, tarė sau. Ji savo akimis matė, koks platus pasaulis, stovėjo ant kalvos viršūnės ir žvelgė į žemę po kojomis. Dabar jai tereikia parodyti kitiems, kas jų laukia išorėje. Tada jie įsitrauks į darbą, o ne bijos jo.